

OVAN Martin Ålund *Never Never Land #10*, 2009. TILL HÖGER Martin Ålund *Hållfasthetslära*, 2005.

Det lekfulla landskapet

- En vit, västerländsk, heterosexuell man i 40-årsåldern som målar landskap med romantiska referenser – kan det bli värre?

© Martin Ålund

© Martin Ålund

EN TOM LANDSVÄG KRYPER FÖRSIKTIGT BORT i riktning mot skogsbrynet. Horisonten hukar under en grå himmel. Ingen levande varelse syns till. Vilken tid på dagen är det? Omöjligt att veta. Det grådaskiga halv-dunklet är fritt från tid och rum. Titeln på målningen är *Rastplats*, och man frågar sig för vem denna gudsförgätta plats beretts. Vem rastar på en resa som uppenbarligen leder mot Landet som icke är?

Vi har sett det hända tidigare i konsthistorien, vi har varit med på den resan förr. Med Caspar David Friedrich som ciceron har vi åtskilliga gånger blickat ut över vidunderliga landskap där dimman just är på väg att lätta (eller sänka sig). Med William Turner vid vår sida har vi spejatt ut mot dimbankarna över Engelska kanalen. Men i Martin Ålunds version är det snarare Roy Anderssons mångdimensionella gråhet som gör sig påmind. Film- eller teaterscenografier som i väntan på att befolkas av skådespelare omfamnar oss med en bredspektral färglöshet. Associationen till film och teater är inte så långsökt. När jag ber Martin Ålund berätta om sina inspirationskällor är det bland annat Tarkov-

skij och Antonioni – samt Miles Davis – som står överst på listan. Ålund har färdats en lång väg från ungdomsårens vurm för Emil Nolde och van Gogh. Med dem i bagaget kom han som stjärnögdd 19-åring in på Kungl. Konsthögskolan, full av förhoppningar. Sedan rasade föreställningen om konstvärlden samman.

– Jag kom in direkt från gymnasiet, och hade inte ens gått någon förberedande konstskola. Jag levde i den naiva tron att konstnärer var speciellt fina människor, och att Mejan var ungefär som dansskolan i *Fame*: folk kommer springande mot en i slow motion och ropar »ska du hänga med på vernissage«.

Snart visade det sig att alla inte alls var trevliga, och att Martin inte var bäst i klassen. Gradvis bröts alla hans idealistiska föreställningar ned, för att efterträdas av en stor vilshenhet.

– Jag hade såhär i efterhand gärna fått upptäcka konstvärlden mer förutsättningslöst och väntat ett tag med Mejan. Å andra sidan hade min omedvetenhet fördelen att jag inte sökte mig till viss konst bara för att experterna tyckte den var viktig. Jag minns ett museibesök i Amsterdam, där jag plötsligt hamnade i en sal med underliga böcker av metall. Jag blev förbannad över att man kunde visa sådan skit, men på väg ut slog plötsligt blixten ned. Vad var det egentligen jag hade sett? Jag blev kvar på museet resten av dagen, helt hänförd.

Den för Martin okände konstnären som gjort de underliga böckerna hette Anselm Kiefer.

EFTER ATT HA TILLBRINGAT de första åren på Mejan med att avtäckta konstens rotsystem började Martin tillämpa en mycket strukturerad metod. Med kamerans hjälp dokumenterade han olika platser där vänner fick agera i fiktiva scener som kunde vara hämtade från film eller teater. Sedan projicerade han bilderna på duken i ateljén och målade av motivet, precis som konstnärer gjort alltsedan kamerans födelse.

– Jag visade de målningarna på min examensutställning. Det fanns en enda bild som var helt »obefolkad«. Den stannade Ulf Linde framför och sade att jag borde titta extra mycket på den. Efterhand drog jag slutsatsen, att ser du människor i ett landskap blir du ofelbart en betraktare. Men blickar du ut över det tomma landskapet är du en deltagare. Så jag började snöa in på ödsliga, folktomma landskap.

NEDAN Martin Ålund *Rastplats*, 2000.

© Martin Ålund

NEDAN Martin Ålund *Never Never Land #2*, 2009.

I Martin Ålunds landskapsmåleri från tiden slutet av 1990-talet och början 2000-talet är spåren av den strukturerade arbetsprocessen tydliga. Bilderna är skiktade horisontellt, ungefär som Mark Rothkos abstrakta målningar. Färgerna är återhållna, och naturen som avbildas har dränerats på all energi. Det är en verklighet som bara existerar, utan några värderingar eller symboliska övertoner. Konstnären bakom bilderna är en person som håller hårt i tyglarna, som upplever en inre kamp. Man får känslan att en väldig flodvåg är på väg att byggas upp under vattenytan, där allt fortfarande är bedrägligt stilla.

– Att måla är en kamp och en lek på en och samma gång, en konflikt mellan att destruera och konstruera. Jag tänker mycket över vad jag gör. Men, som Öyvind Fahlström beskriver: det finns en skillnad mellan att vara intellektuell och att vara akademisk.

Tidigt i livet fann Martin Ålund vägen till musiken, och i 20-årsåldern fick han välja mellan konsten och en karriär som proffsmusiker. Det blev konsten som drog det längsta strået. Men Martin har fortsatt musicera tillsammans med kolleger han känt i flera decenniers tid.

– Som målare är man ensam, och jag behöver känslan man får av att skapa i en ensemble. I musiken har jag

© Martin Ålund

OVAN Martin Ålund *Never Never Land #8*, 2009.
TILL HÖGER Martin Ålund *Crisis Family*, 2006.

alltid improviserat mycket och det är ett förhållnings-sätt som jag tagit med mig in i mitt måleri.

All improvisation bygger på idén om att utövaren släpper den kreativa handbromsen och gör sig till en kanal för själva mediet, kanske för högre makter. Romantikens gudomligt inspirerade konstnär befinner sig inte många steg bort. Martin är dock medveten om att romantiken också är bärare av en naiv hållning till skapandet, där stora och starka känslor får ersätta reflektion och djup.

På väggen i ateljén har han satt upp en lapp där följande ord skrivits ned: sentimental, patetisk, sorglig, ensam, längtande, övergiven, förtvivlad.

– Visst kan det vara pekoral, jag vet. Men jag har alltid fascinerats över den där idén att man ska kunna falla i trans eller dåna inför anblicken av ett konstverk. Den slags romantiska föreställningar har en faddhet över sig, det är som om att man vägrat växa upp. I stället för att vara kreativt barnslig blir man oflexibelt naiv, och man tror till sist att det måste till förälskelse och uppbrott för att man skall gå igång.

VID SIDAN AV SIN KARRIÄR som konstnär har Martin Ålund utbildat sig till relationscoach, och bokstavligt talat arbetat med att bryta ned känslor till processer i hjärnan. Men känslorna blir inte svagare fördenskull, även om man kan förstå dem. Att grubbla på problemen kan lika lätt bli till en flyktväg, ett sätt att slippa hantera komplicerade känslor.

– När jag jobbat intensivt i ateljén kan jag ibland drabbas av en enorm osäkerhet, ett tvivel på att det jag gör över huvud taget är bra. Då kan jag längta efter den omedvetna hållningen, den där dumglada upptäckarlustan som inte väjer för några hinder. Men på senare år har jag insett att just den där totala osäkerheten i själva verket är ett belägg för att jag snuddat vid något väldigt viktigt.

En handfull år inpå 2000-talet blev det uppenbart för Martin att något helt nytt var på väg att hända. Han fick distans till det förflutna och försonades med de konfliktfyllda ungdomsåren. Stramheten och gravallvaret ersattes av en avspänd lekfullhet, där plötsligt allt kunde hända i målningarna. Människor och andra figurer tilläts åter komma in i bildrummet, och färgskalan skruvades upp till den närmast eruptiva.

– Det var en slags kramp som släppte. Man kan säga att jag på sätt och vis förlorade respekten för måleriet, men jag vann självkänsla och självtillit. Jag kunde bryta mot en massa tabun som jag skapat själv. Och då upptäckte jag måleriets möjligheter på nytt.

»När jag jobbat intensivt i ateljén kan jag ibland drabbas av en enorm osäkerhet, ett tvivel på att det jag gör över huvud taget är bra. Då kan jag längta efter den omedvetna hållningen, den där dumglada upptäckarlustan som inte väjer för några hinder.«

Landskapsmåleriet har han dock inte övergivit, men det är ett annat landskap vi ser, ett landskap vars formationer uppstår i färgen och enbart existerar i färgen. Och han kan kosta på sig förstulna blinkningar åt historiska storheter som Turner och Goya. De är hjärtligt välkomna att hänga i den ålundiska målarbaren, och kanske låtsasbrottas med barmästaren själv som kompisar kan göra efter några öl för många.

– Man får ju se saker som de är. Jag är en vit, västerländsk, heterosexuell man i 40-årsåldern som målar landskap med romantiska referenser – kan det bli värre? Visst är måleriet ett väldigt belastat uttryck, men vänder man på det hela handlar det om att skaffa kännedom om det rum man befinner sig i. Belastningar finns även i andra genrer, men man tänker inte så mycket på dem.

ANDERS OLOFSSON

© Martin Ålund

